

інвестиційний капітал, Швеція є виробником дуже великого асортименту озброєння, Фінляндія має досягнення у зовнішньополітичній сфері в умовах тривалої загрози зі сторони росії.

Також учні можуть вивчити досвід демографічного розвитку Скандинавських країн, виконуючи дослідницьку роботу на тему «Секрети успіху Скандинавських країн». Базуючись на принципі міжпредметних зв'язків у таких проєктах можна відобразити не лише демографічні аспекти розвитку, але й висвітлити економічні, соціальні та політичні особливості у їхньому взаємозв'язку, сформувавши компетентності у різних сферах знань. Наявність доступного матеріалу на різноманітних сайтах забезпечить успішні учнівські результати, сприятиме формуванню широкого світогляду та практичних навичок роботи з інформаційними базами даних.

Список використаних джерел

1. Гладун О. М. Оцінка гіпотетичних втрат населення України за період 1897–2012 рр. *Демографія та соціальна економіка*. 2013. № 2 (20). С. 147–155.
2. Гудзеляк І. І., Вигор В. Й. Особливості демографічного розвитку Скандинавських країн. *Географія і сучасність. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2013. Вип. 17 (29). С. 163–178.
3. Nordic Statistics. URL: <http://www.norden.org>
4. State of the Nordic Region 2022 report. URL: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1646482/FULLTEXT02.pdf>
5. The UN Population Fund. URL: <http://www.unfpa.org/>
6. The United Nations Statistics Division . URL: <http://unstats.un.org/unsd/default.htm>
7. [Ukraine Refugee Situation](https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine). URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
8. [World Happiness Report](https://worldhappiness.report/). URL: <https://worldhappiness.report/>
9. World Migration Report 2022. URL: [Interactive World Migration Report 2022 \(iom.int\)](https://www.iom.int/publications/world-migration-report-2022)
10. World Population Data Sheet, 2023. Population Reference Bureau. URL: <https://www.prb.org/>

ПІЗНАННЯ СВІТУ В 4 КЛАСІ

І. С. Джалалова

adari67@mail.ru

Бакинський слов'янський університет, м. Баку (Азербайджан)

Навчання в початкових класах – це важлива ланка всієї системи освіти. І успіх усієї системи освіти багато в чому залежить від ефективної організації навчальної діяльності в початковій школі. Уже понад 10 років в Азербайджані практикується нова, курикулярна, модель, за якої основна увага спрямована на визначення та опис системи очікуваних результатів, сформульованих у вигляді компетенцій [1]. Курикулум, будучи багатоаспектним і концептуальним за своїм змістом документом, що охоплює весь курс навчання, визначає зміст і обсяг знань, умінь, навичок, що підлягають обов'язковому засвоєнню, а також зміст розділів і тем із розподілом їх за роками навчання, виконання якого спрямоване на досягнення певних результатів. А в курикулумі зміст навчання вирізняється гнучкістю, представлений у вигляді стандартів за змістовними лініями та визначений на інтегративній основі. Останні згодом, у підручниках, виступають як конкретні теми.

Іншим, не менш важливим, моментом у куррикулумі в початкових класах може і має вважатися подання змісту на інтегративній основі. Це найбільше проявляється в куррикулумі з пізнання світу. Сам предмет є інтегративним. Нижче пропонуємо план-схему уроку з цього предмета [2].

Тема уроку: Що таке екологія?

Стандарти: 1.2.3. – Показує на карті географічні об'єкти; 1.3.1. – Показує у простій формі зв'язок між живою та неживою природою; 2.4.2. – Представляє невеликі доповіді, присвячені захисту екології.

Тема уроку: Що таке екологія?

Інтеграція: Р.м. – 1.1.1., Тех. – 1.3.6., О.м. – 2.2.6.

Цілі уроку: 1) Показувати у простій формі зв'язок між живою і неживою природою; 2) Показувати штучні чинники, що заподіюють шкоду природі; 3) Показувати головну екологічну проблему Азербайджану; 4) Представляти невеликі доповіді на тему захисту екології своєї місцевості.

Тип уроку: Індуктивний.

Форми роботи: Робота з усім класом, робота в малих групах.

Методи роботи: Мозковий штурм, робота з таблицями, розгалуження, колаж.

Ресурси: Підручник, робочі аркуші.

Перебіг уроку:

Привітання.

Мотивація: Учитель звертає увагу учнів на зображену на дошці «земну кулю, що плаче».

Що ви бачите на дошці? (земля плаче, планета ридає, земна куля плаче). Як ви розумієте цей малюнок? (планета страждає від забруднення, їй погано від сміття, плаче через війни).

Дослідницьке запитання: Що таке екологія і яка роль цієї науки у справі охорони природи?

Проведення дослідження: Учні читають текст на стор. 88-89 підручника й аналізують його: Слово «екологія» – грецького походження, складається зі словосполучення: «еко» – місце проживання, навколишнє середовище, «логія» – наука, що вивчає. У сучасну епоху «екологія» розуміється як наука про природу. Сьогодні перед екологічною наукою стоїть складне завдання порятунку земної кулі. Тому що повітря, яке є головним чинником для життя і здоров'я живих істот, із кожним днем дедалі більше забруднюється. Розвиток промисловості та сільського господарства в сучасну епоху, запуск у космос штучних супутників, вибухи, що відбуваються під час випробування ядерної зброї, спалювання у великій кількості нафти, кам'яного вугілля та іншого палива призводять до збільшення в повітрі вуглекислого газу та зменшення кисню. Унаслідок використання теплових електростанцій, космічних кораблів, літаків, автомобілів, сільськогосподарських машин – тракторів, комбайнів та ін. машин і механізмів в атмосфері потрапляє велика кількість шкідливих речовин.

Поступово зменшується й обсяг питної води. Головна причина цього – забруднення джерел прісної води. Промислові та побутові відходи, що скидаються в річки, приводять джерела прісної води в непридатний стан. З кожним роком збільшується загальна площа земель, що зазнали опустелювання. Ці проблеми існують і в Азербайджані. Серед них найбільшою проблемою для Азербайджану є забруднення Каспійського моря.

Потім ділимо учнів на команди:

1 команда: Визначте зв'язок між діяльністю людини та природою і заповніть таблицю.

Діяльність людини	Зміни, що відбуваються у неживій природі під впливом діяльності людини	Зміни, що відбуваються у живій природі під впливом діяльності людини
Приклад: вихлопний дим від автомобіля, трактора	Проникнення в атмосферу шкідливих речовин	Проникнення шкідливих речовин у живі організми

2 команда: Відзначте в таблиці стан Каспійського моря на сьогоднішній день, шляхи його забруднення та охорони.

Каспійське море та його особливості	Сьогоднішній стан Каспійського моря	Шляхи та джерела забруднення Каспійського моря	Шляхи охорони Каспійського моря

3 команда: Підготуйте плакат під назвою «Охороняти екологію – обов'язок кожного» (виконайте малюнки, напишіть інформацію).

Охороняти екологію – обов'язок кожного

Організація та обмін інформацією: – Що ми дізналися про екологію? (Наука про природу.)

– Які чинники негативно впливають на екологію Азербайджану? (Промислові та побутові відходи, що скидаються в річки, приводять джерела прісної води в непридатний стан.)

– Яких заходів ми можемо вжити для охорони нашої екології? (Люди повинні створювати технології, що не завдають шкоди природі, виробляти нову продукцію шляхом повторної обробки предметів техніки, одягу, побуту).

Висновки та узагальнення: Учитель разом з учнями повертається до дослідницького питання, і разом доходять спільного висновку. Діяльність людини призводить до забруднення природи. Перед екологічною наукою стоїть таке важке завдання, як порятунок земної кулі. Часто екологією називають

науку, що вивчає взаємовідносини між живими організмами, між організмами і навколишнім середовищем, живою і неживою природою. У природі все взаємопов'язано одне з одним.

Домашнє завдання: Підготувати колаж (плакат із вирізаними з журналів і намальованими від руки картинками) під назвою «Екологія Азербайджану».

Оцінювання: Формативне. Вчитель оцінює роботу учнів за наведеними нижче критеріями:

Критерії оцінювання	Задовільно	Добре	Відмінно	Підсумок
Викладає у простій формі звязки між живою та неживою природою				
Називає штучні фактори, які завдають шкоди природі				
Викладає основну екологічну проблему Азербайджану				
Представляє невеликі доповіді, присвячені захисту екології своєї місцевості				

Таким чином, на прикладі одного уроку ми показали реалізацію стандартів змісту та дидактичних цілей за конкретною темою. Вважаємо, що подібний ракурс подачі матеріалу є важливою умовою формування цілісного уявлення про явища і предмети реального довкілля.

Список використаних джерел

1. Предметні курикулуми для I-IV класів загальноосвітньої школи. Баку : Təhsil, 2008. С. 71-88 (азерб. мовою).
2. Джаббарлы Н., Махмудова К. Познание мира. Учебник для 4 класса общеобразовательных заведений. Баку: Восток-Запад, 2023. 120 с.

ВИВЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО У ШКІЛЬНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ КУРСАХ

Є. В. Копилець

poltour75@gmail.com

Ю. В. Богинська

*кафедра географії, методики її навчання та туризму Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава*

Визначні культурні та природні цінності, що є спільним надбанням людства, складають всесвітню культурну та природну спадщину, яка фіксується у відповідному списку ЮНЕСКО. Поза сумнівом, ознайомлення школярів із об'єктами всесвітньої спадщини під час вивчення географії сприятливо позначиться на формуванні культурологічної компетентності учнівської молоді.

З огляду на важливість означеної проблеми, продуктивним є аналіз представленості об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у шкільних географічних курсах.